

Monumentnummer*: 522510

Smallepad 5
3811 MG Amersfoort
Postbus 1600
3800 BP Amersfoort
www.cultureelerfgoed.nl

T 033 421 74 21
F 033 421 77 99
E info@cultureelerfgoed.nl

Status: rijksmonument
Inschrijving register*: 9 oktober 2001
Kadaster deel/nr: 15884/21

<i>Woonplaats*</i>		<i>Gemeente*</i>		<i>Provincie*</i>		
's-Hertogenbosch		's-Hertogenbosch		Noord-Brabant		
<i>Straat*</i>	<i>Nr*</i>	<i>Toev.*</i>	<i>Postcode*</i>	<i>Woonplaats*</i>	<i>Situering</i>	<i>Locatie</i>
Oranje Nassaulaan	11		5211 AS	's-Hertogenbosch		
Oranje Nassaulaan	13		5211 AS	's-Hertogenbosch		
Oranje Nassaulaan	15		5211 AT	's-Hertogenbosch		
Oranje Nassaulaan	17		5211 AT	's-Hertogenbosch		
Oranje Nassaulaan	19		5211 AT	's-Hertogenbosch		
Oranje Nassaulaan	21		5211 AT	's-Hertogenbosch		
<i>Kadastrale gemeente*</i>		<i>Sectie*</i>	<i>Kad. object*</i>	<i>Appartement</i>	<i>Grondperceel</i>	
's-Hertogenbosch		I	2146	A1		
's-Hertogenbosch		I	2146	A2		
's-Hertogenbosch		I	2146	A4		
's-Hertogenbosch		I	2019	A2		
's-Hertogenbosch		I	2146	A5		
's-Hertogenbosch		I	2019	A1		
's-Hertogenbosch		I	2146	A3		
's-Hertogenbosch		I			854	

*Rijksmonumentomschrijving***

Inleiding.

In de wijk Het Zand gelegen voormalige HERENHUIZEN met achtererf, dat door een tuinmuur van de straat wordt afgescheiden. Het betreft zes tussenwoningen op drie percelen (11-13, 15-17 en 19-21), perceelsgewijs opgedeeld in een boven- en benedenwoning. Het blok wordt begrensd door de Oranje Nassaulaan, de Mayweg en belendende

panden. De wijk Het Zand is vanaf circa 1890 aangelegd in een gebied tussen de oude binnenstad en het spoor en ontleent zijn naam aan de noodzakelijke ophoging van het terrein dat voor militaire inundaties was afgegraven. De woningen werden gerealiseerd door particulier initiatief en voornamelijk betrokken door welgestelde Bosschenaren. Vanaf de Stationsweg, de primaire hoofdweg van Het Zand, neemt de rijkdom in ornamentiek van de bebouwing in noordelijke en zuidelijke richting af, hetgeen correspondeert met de oorspronkelijke grondprijzen en de sociale status van de voormalige eigenaren en bewoners.

De herenhuizen, thans nog steeds als woonhuis of als woonhuis annex dokterspraktijk in gebruik, werden gebouwd in 1903 door architect M. Heestermans. De toegepaste bouwstijl vertoont veel invloeden van de Art Nouveau. Voorliggend object is een vroeg voorbeeld van kalkzandsteenbouw, een kunststeen die enkel in de begintijd veel in buitengevels werd toegepast. De eerste Nederlandse fabriek voor de productie van kalkzandsteen verrees in 1898 in Oldenzaal. De achtergevels zijn op onderdelen gewijzigd en versoberd. De interieurs zijn ten dele gemoderniseerd.

Omschrijving.

De drie gedeeltelijk onderkelderde bakstenen panden beslaan elk een L-vormige plattegrond en tellen aan de Oranje Nassaulaan twee bouwlagen en een kapverdieping onder een voordakschild gedekt met leien in Maasdekking; aan de Mayweg drie bouwlagen onder een plat dak. Aan deze gevel diverse tweelaags uit- en aanbouwen onder plat met verschillende hoogten. Dakschilden aan de Oranje Nassaulaan afgezet met noklijsten en voorzien van dakkapellen met stolpvensters onder lessenaardak. In het plat dak enkele daklichten. De in kruisverband gemetselde panden zijn voornamelijk opgetrokken in grijze kalkzandsteen voor de voorgevels en baksteen voor de achtergevels. De asymmetrische voorgevels aan de Oranje Nassaulaan bestaan per tussenwoning uit twee traveeën. In de rechtertravee op de begane grond twee beglaasde en betraliede entreeuren met panelen met daarboven een balkon voorzien van smeedijzeren balustrade. De linkertraveeën van de nummers 11-13 en 15-17 komen architectonisch overeen: een driezijdig gesloten erker over twee verdiepingen, waarop een balkon met smeedijzeren hekwerk, wordt bekroond met een dakopbouw met hoektorentjes en borstwering waarin zich de in een hoefijzerboog ingebedde balkondeuren bevinden. De linkertravee van nummer 19-21 risaleert en bevat op de verdieping een uitgebouwde houten rechthoekige erker op consoles, eveneens bekroond met een dakopbouw met torentjes, borstwering en toppilaster boven een in een hoefijzerboog ingebed venster. De gevels worden verder geleed en verlevendigd door het gebruik van rode verblendsteen voor versieringen als speklagen, ontlastingsbogen en siermetselwerk; hardsteen voor de vensterdorpels, entreetrappen, brievenbussen, consoles, speklagen, cordonlijst, plint, aanzetstenen, gevelornamenten en als afdeklaag en (smeed)ijzer voor de balkonbalustrades, kelderroosters en diverse sierankers. Gevelopeningen rechtgesloten of onder segment-, rond- of hoefijzerboog. Deels versoberde vensters met bovenlichten voorzien van glas-in-lood of kleine roedenverdeling. Onderlangs de gevelwand een gemetselde plint en bovenlangs een goot op klossen, deels opgenomen in een fries met siermetselwerk. Achtergevels eenvoudiger uitgevoerd. Drie- en (aangrenzende) tweelaags uitbouw waarop balkon. Smalle tweelaags aanbouw onder plat in kruisverband met sierlaag in blokverband, aan de Mayweg afgesloten met een trapgevel waarop natuurstenen afdeklaag (bij nummer 15-17 gesloopt). Goot met bloktandlijst. Gevelopeningen onder segmentboog, strek of ijzeren latei met onder meer rechtgesloten T-vormige schuifvensters, grote samengestelde serrevensters en blindvensters. Een tuinmuur scheidt de percelen van de Mayweg. De (versoberde) muur, waarin getoogde houten klampdeuren toegang verschaffen tot het achtererf, is gemetseld in kruisverband met een sierlaag in blokverband en bekroond met een ezelsrug op een bloktandlijst. De opzet van de plattegronden is redelijk herkenbaar bewaard gebleven. Direct achter de entrees van de bovenwoningen volgt de trap naar de

verdieping met grote (nu deels versoberde) kamer-en-suite. Benedenwoningen met een lange gang naar de aanbouw op het achtererf. Van de gemoderniseerde interieurs zijn onder meer van belang: originele kelders, deels met paneeldeur, plavuizenvloer en troggewelfjes; keukens met (restanten) schouw balken en spekkastjes; hallen met enkele geprofileerde deurlijsten en paneeldeuren; woonvertrekken met enkele stucmedaillons, -lijsten en marmeren schouwen; trapportalen, deels met sierlijk gesneden trapbalusters.

Waardering.

Het zestal herenhuizen is van algemeen belang. Het object bezit cultuurhistorische waarden als voorbeeld van woningen voor de meer welgestelden. De sociale status is nauw verbonden met de situering in stedenbouwkundige context. Daarnaast omdat het object als onderdeel van de eerste stadsuitbreiding buiten de wallen een belangrijke fase vertegenwoordigt in de stedenbouwkundige ontwikkeling van Den Bosch. Het object heeft architectuurhistorische waarden vanwege het belang van de stijl en het bouw materiaal (voorbeeld vroege kalkzandsteenbouw) voor de geschiedenis van de architectuur en bouwtechniek. Verder vanwege de hoogwaardige esthetische kwaliteiten van het architectonisch ontwerp, de verzorgde ornamentiek en de detaillering van de gevels. Het object heeft ensemblewaarden als onderdeel van de historische verkaveling langs een van de hoofdwegen van de wijk Het Zand. Er bestaat een stilistische en architectonische relatie met belendende bebouwing. Het object is van belang wegens de gaafheid van de hoofdvorm en enkele bewaard gebleven elementen uit het interieur en draagt bij tot de visuele en structurele gaafheid van de als stadsgezicht beschermde wijk Het Zand.

Hoofdcategorie

Woningen en woningbouwcomplexen

Subcategorie

Woonhuis(K)

Functie

Woonhuis